

Tiếng Việt Thời Thượng

Trịnh Thanh Thủy

Nói đến tiếng Việt thời thượng, chúng ta có thể hình dung hay nhớ đến nhiều cụm từ lạ tai, bao gồm cả những tiếng lóng hay ngôn ngữ mạng được ưa thích và sử dụng rộng rãi trong những tầng lớp xã hội khác nhau. Tỷ như khi vào ăn trong một quán mì gõ chúng ta nghe tiếng gọi:

- Cho 2 cái hằm, 2 bộ hài cốt nghen...
- Thêm "2 xị vô sinh" nữa...
- Chài, trời nóng mà mần vô sinh chi? cho 2 cái "bật nắp là thấy" đi...

Hoặc ngôn ngữ trên một lá thư của 2 học trò teen đang chuyền tay nhau trong giờ học.

"H. à, nhớ su súp ghĩa mà nghe mọi có ktra, hem đi đc, star life mình "khổ hơn cún" á. Ủ, bi h cóa ai bii mình not learn hén, chắc mình sống die granma lun hén mà. Eh, hn mà nhận đc tn của B. k? Hwa nó vừa bị broke ktra đó. Thấy tía rồi, thôi stop 8, tao xách đik dzia nhà học thoai, chớ hông là bài ni "dzục cho cún ăn" đóa, tao chưa có chữ nào trong não hết, b h cóa nhét iốt dzô não cũng cóc dzô".

Nhắc đến những tiếng lóng lạ lùng như trên là nhắc đến một thế giới ngôn ngữ đầy bí ẩn cần phải có giải mã nên tôi định chỉ thu hẹp bài viết này trong phạm vi những tiếng Việt thời thượng có xuất xứ hay liên quan tới những ngôn ngữ khác như Pháp hay Anh chẳng hạn.

Như chúng ta đã thấy, Anh ngữ ngày nay được xem như một sinh ngữ quốc tế được nhiều người sử dụng và giảng dạy như một ngôn ngữ thứ hai trong nhiều quốc gia trên thế giới. Việc sử dụng Anh ngữ như một ngôn ngữ chung cho toàn cầu ngày càng tăng trưởng và đã trở thành một tiện ích. Nó mang lại sự cảm thông trong sinh hoạt toàn cầu không những trong các lãnh vực thông tin, truyền thông, liên mạng mà cả ở những lãnh vực giáo dục, kinh tế, thương mại, nghiên cứu, âm nhạc, du lịch, cũng như các hoạt động tôn giáo, chính trị hay văn hóa khác.

Trong nền kinh tế thị trường, Việt Nam là một nước mới phát triển. Các nước tiên tiến mang tài chánh và nhân lực vào Việt Nam để đầu tư nên nhu cầu học và hiểu tiếng Anh như một nhịp cầu thông cảm cần thiết hơn bao giờ. Thêm nữa, vì phải mở cửa ngành du lịch, Việt Nam cần phải nói và viết Anh Ngữ thông thạo, ngõ hầu phục vụ tinh thần giao tiếp cho thật hữu hiệu. Để chạy cho kịp bánh xe tiến hoá toàn cầu, Việt Nam đã du nhập tiếng Anh vào nước như một nhu cầu thiết yếu. Sự ưa chuộng và sử dụng tiếng Anh cho nhuần nhuyễn của người Việt như một hấp lực mạnh mẽ đưa đến một việc lạm dụng không thể tránh. Hậu quả là nhiều thứ tiếng Anh- Việt thời thượng lai tạp ra đời.

Người Việt trong thói quen ứng xử rất thích dùng phương pháp tiện và lợi. Tiếng Việt là tiếng đơn âm tiết không như tiếng Anh là tiếng đa âm tiết nên muốn tạo từ mới phương pháp ghép chữ là một phương pháp khả thi. Do đó chúng ta hay ghép tất các từ vào với nhau, như "điều nghiên" là từ ghép của "điều tra và nghiên cứu". Để tân tiến hơn, tiếng Anh được mang vào ngôn ngữ hàng ngày và bỗng nhiên những từ lắp ghép Anh Việt trở thành thông dụng. Nhất là giới trẻ, việc học và dùng tiếng Anh đã biến thành phong trào. Khắp nước đi tới đâu ta cũng thấy thứ tiếng Việt pha tạp mà Việt kiêu hay dùng, gọi là tiếng ba rọi. Trong công sở, ngoài xã hội, trên truyền hình, các trang mạng, facebook hay blog, đâu đâu cũng có.

Những từ như: show hàng, áo chip hai màu xi-tin, quần xi cực cute, quần sock ngắn, chip ukie, điện thoại bikini, hot teen múa cột, hot boy nói gì, tiệm bánh snack, slogan thể hiện, đang hot, top tuần.v.v.v. đầy rẫy trên báo chí và các trang mạng. Sự phát triển tiếng Anh quá nhanh mang đến việc nhiều người sử dụng ngoại ngữ một cách cầu thả mà không nghiên cứu cũng như học hỏi đến nơi đến chốn. Nhưng thái độ dễ dãi và xuề xoà đi tới chấp nhận của người Việt trước những sai lầm đôi khi biến những thứ tiếng Việt thời thượng kỳ dị ấy dùng lâu thành tiếng Việt thực thụ.

Tỷ như chữ **Mô-đen** mà chúng ta dùng đã lâu nhưng dùng sai ngữ pháp nguyên thủy mà không biết.

Chữ Mô-đen nguyên thủy từ chữ Modèle phát âm trại đi theo tiếng Pháp là Mô-đen. Modèle có nghĩa là: mẫu mã, mẫu mực, gương mẫu hay mô hình, vật mẫu. Trong tiếng Anh, người ta dùng chữ Model cho nghĩa này. Nhưng khi nói tới nghĩa mới và thời trang thì người Pháp dùng chữ Mode, tiếng Anh là Fashion, trong khi tiếng Việt ta lại dùng chữ Mô-đen cho hai nghĩa này vì những chữ Modèle, Moderne và chữ Mode có âm giọng giống giống nhau. Người Việt chúng ta chắc khó phân biệt, dùng lâu thành nếp nên phân biệt chi cho mệt, tiện thì dùng luôn, thế là mô-đen được sử dụng với nghĩa thời thượng hay hiện đại trong khi tiếng Pháp phải dùng chữ Moderne hay Modern trong tiếng Anh. Rốt cuộc, Mô-đen bị Việt hoá với đủ các nghĩa như mẫu mã, mẫu mực, gương mẫu, mô hình, vật mẫu, mới, thời trang, thời thượng hay hiện đại. Ngạc nhiên hơn, một từ mới sau này phát sinh từ chữ Mô-đen và có một nghĩa khác biệt chẳng dính dáng gì tới cái nghĩa xưa cũ từ lúc nó sơ sinh là từ "Kết Mô-đen" lạ hoắc.

Đây là những ví dụ điển hình trong sự lạm dụng từ Mô-đen :

Nó có nghĩa rất mới, rất tân tiến, đúng thời trang, thời thượng như:

- "Cực kỳ mô-đen".

Hoặc ngược lại

- "Lạc quẻ với mô-đen bùng bùng".

Từ này còn ám chỉ một mẫu hàng

- "Mô-đen 3100".

Nó còn là tiếng gọi một người mẫu,

- "Thin nít sờ Mô-đen (teenist model)".

Hay là

- "mô-đen sống mình ên", không gì "vất vai" đang là mô-đen của nhiều người trẻ thành đạt,
- Mô-đen bây giờ là đi "tàu nhanh",
- Mô-đen Hàn Quốc, mô-đen wắn wại.
- Ghế ngồi chờ xe buýt quá "mô-đen",
- Các bạn ơi con gái thời nay mô-đen lắm đó,
- thời trang ý ẹ: Mô-đen dây và rây,
- Tóc "mô-đen"
- Nhìn và thấy Mô-đen bây giờ là tóc càng dựng càng đẹp.

Và nó còn được dùng cả trong lãnh vực tình cảm như "Tin tức, Trần Kiều Ân kết mô-đen Lam Chính Long".

Người Việt đã tỏ ra ứng xử ngôn ngữ rất nhanh nhạy trước giai đoạn đổi mới khi đối đầu với lượng ngoại ngữ quá lớn từ bên ngoài ồ ạt đổ vào. Chưa bao giờ tiếng Việt phát triển cực độ như bây giờ. Kho tàng từ vựng của ngôn ngữ Việt Nam ngày một dồi dào thêm và du nhập về những "tiếng lạ" do nhu cầu giao tiếp cùng người ngoại quốc. Hàng ngày **chúng ta thấy nhan nhản việc dịch sai, nói sai, dùng sai ngữ pháp** khiến sự việc trở thành một trò cười được lưu hành khắp nơi trên mạng thông tin. Chính thói quen thích sử dụng tùy tiện, lại thích tỏ ra chúng ta có óc sáng tạo nên nhiều từ vựng được sinh ra nghe rất ngộ nghĩnh và không đúng ngữ pháp nguyên thủy của những từ được vay mượn.

Có lần tôi đọc được thực đơn những thức giải khát của một nhà hàng ở Hà Nội. Họ bán một thứ nước uống gọi là **Milk Sex**. Tôi ngạc nhiên, ngồi ngẫm nghĩ mãi mới đoán ra là có lẽ họ bán thứ nước uống giống sinh tố bên Mỹ gọi là **Milk Shake** làm bằng sữa. Vì khi người Mỹ phát âm Shake, họ nghe không rõ nên tưởng lầm là Sex, rồi tỏ ra sáng tạo hơn sao không gọi là Milk Sex. Thế là thứ nước uống rất Việt Nam gọi là Milk Sex ra đời!!!

Học tiếng nước ngoài không những chúng ta học từ vựng, ngữ pháp, cách đặt câu, cách viết bài mà chúng ta còn học cả văn hoá của ngôn ngữ đó nữa. Trong việc chuyển ngữ, dịch từ tiếng Anh sang tiếng Việt đã khó, dịch từ tiếng Việt sang Anh còn khó hơn. Nó đòi hỏi người thông dịch phải thật giỏi cả hai ngôn ngữ mà còn cần có kinh nghiệm sống dồi dào trên đất nước của hai ngôn ngữ được sử dụng để hiểu cách dùng cho nhuần nhuyễn. Do đó vì kém ngoại ngữ mà trong một thực đơn của nhà hàng ở Vịnh Hạ Long món Mực nướng được dịch ra tiếng Anh là **ink baked** thay vì **baked squid** mới đúng. Tuy con squid có ink (mực) nhưng con squid (con mực) không thể gọi là con ink. Và chữ động từ nướng bake phải có thêm ed để thay đổi thành tiếng tính từ và đứng trước danh từ squid để thành baked squid.

Một nơi khác không ngần ngại dịch phăng món **Ốc** thành **Screw!!!** tức là cái đinh ốc thay vì dùng chữ **Snail**. Và **nước đá là Water stone**, hi light viết thành Hair light, Fast food viết thành fat food hay fast foot, welcome viết thành wellcome, cua dịch sai thành crap thay vì crab. Sai một ly đi một dặm chữ crap trong tiếng lóng có nghĩa là "cút".

Việc dịch sai một vài thực đơn trong nhà hàng có thể đem lại vài trận cười tiếu lâm cho người đọc. Nhưng nó biến thành **hông trăm trọng** khi một nhóm chuyên ngữ gồm các bác sĩ, sinh viên, nghệ sĩ có tên là BSP Entertainment (TPHCM) tung ra một CD gồm 10 bài hát với tên gọi "Tình ca 1.000 năm Thăng Long - Hà Nội". nhân đại lễ 1.000 năm Thăng Long – Hà Nội. Tặng phẩm này dành cho chương trình "Những tấm lòng với Thăng Long - Hà Nội" là công trình dịch thuật những bài hát viết về Hà Nội nổi tiếng được dịch ra tiếng Anh. Dịch lời ca không phải là việc dễ, dịch từ tiếng Việt sang Anh còn khó hơn. Nó đòi hỏi một kiến thức Việt và ngoại ngữ lưu loát mà còn phải biết rành âm nhạc cũng như am hiểu đặc tính thơ ca trong lời ca. Không biết vì kém tiếng Anh, thời gian thực hiện lại gấp gáp hay sao mà nhóm BSP đã tung ra một sản phẩm dịch thuật thiếu chuyên nghiệp, kém phẩm chất, tồi tệ đến nỗi một bài viết trên báo Lao Động phải kêu lên "ca từ trong CD này đã bị chuyên ngữ một cách vô cùng cầu thả, thô thiển" (xin xem các link về những bài báo này dưới mục Tài liệu tham khảo).

Bài báo còn dẫn ra những câu dịch sai:

"Hanoi's this season... absent the rains. The first cold of winter make your towel's gently in the wind. Flower stop falling, **you inside me after class** on Co Ngu street in our step slowly return..." -
Đây chính là phần chuyển ngữ của ca khúc "Hà Nội mùa vắng những cơn mưa"
(Hà Nội mùa này vắng những cơn mưa/ Cái rét đầu đông khăn em bay hiu hiu gió lạnh/ Hoa sữa thôi rơi, em bên tôi một chiều tan lớp/ Đường Cổ Ngư xưa chậm chậm bước ta về).

Xin trích ý kiến của một số bạn đọc trên mạng sau khi đọc bài báo: Bạn đọc lang đoạn viết:
"Sau khi đọc được lời dịch qua tiếng Anh (Mỹ), tôi phải bật cười vì cách dịch cứ như người mới học sinh ngữ được 2-3 lớp sơ đẳng, hoặc chưa hề tập viết văn chương bằng tiếng Anh. Từ cú pháp, ẩn dụ thật tối nghĩa cho tới văn phạm đều sai.
Cho nên, nếu dịch cầu thả là không thể chấp nhận, vì như vậy là coi thường thính giả trong và ngoài nước, đồng thời thiếu tôn trọng văn hoá Việt. Không những thế, người ta sẽ đánh giá trình độ văn hoá của cả nước khi những tác phẩm này được quảng bá đại diện cho văn hoá VN. Lấy thí dụ nhỏ, cái "khăn" để đội đầu hay cuốn quanh cổ mà dịch thành "Towel" (khăn tắm, khăn rửa mặt, khăn lau xe) thì hết ý kiến!".

Trở trên hơn, bạn Nhựt Hồng phát hiện: "**You inside me after class**" theo nghĩa Mỹ có nghĩa là... "anh và em quan hệ tình dục sau lớp học" chứ chẳng phải "em bên tôi một chiều tan lớp".

Không chỉ dừng ở việc "tàn sát" các ca từ trong ca khúc "Hà Nội mùa vắng những cơn mưa", kiểu dịch "từ đối từ" sai về cú pháp, ngữ pháp tiếp tục được lặp đi lặp lại trong các ca khúc nổi tiếng về Hà Nội khác như: "Có phải em mùa thu Hà Nội?" (Are you the autumn in Hanoi?):

"August autumn, did leaf fall come yellow. Since you've been gone, I miss you silent" -
phải hiểu là:

Tháng tám mùa thu, lá rơi vàng chưa nhỉ. Từ độ người đi, thương nhớ âm thầm

Hay

"One day return, I visit sad Thanglong"

cần hiểu là:

Một ngày về xuôi, chân ghé Thăng Long buồn.

Còn trong bài "Hà Nội niềm tin và hy vọng" có đoạn

"Đường lộng gió thênh thang năm cửa ô, nghe tiếng cười không quên niềm thương đau"
được chuyển ngữ thành

"The windy road immense the doorway, hear the laugh but don't forget the pain".

Bây giờ nếu đem phân tích những lỗi lầm dịch thuật đã phạm trong những ca khúc này, chúng ta cần phải học bao nhiêu bài học, viết bao nhiêu bài phân tích về Anh ngữ cho đủ. Nên tôi xin miễn bàn thêm. Chỉ có điều

đáng tiếc và đáng buồn không phải ở chỗ khả năng người dịch kém, ca sĩ phát âm không đúng mà ở chỗ sản phẩm kém vẫn được quảng cáo và truyền thông đến người tiêu dùng. Bài quảng cáo "Chắp cánh cho ca khúc Việt bay xa" được đăng trên trang web chính thống của Bộ VH-TT-DL, trang web của Ủy ban Người VN ở nước ngoài TP.HCM, và những trang thông tin kết nối với bạn bè quốc tế, người Việt xa xứ. **Điều này cho thấy cơ quan chức năng cũng tệ không thua gì sản phẩm!!!**

Việc toàn cầu hoá ngôn ngữ trong việc dùng tiếng Anh đã mang lại nhiều lợi ích cho Việt Nam. Nó giải quyết được nhiều lúng túng trong việc thiếu từ vựng trong nhu cầu tạo từ mới trong các lãnh vực, kỹ thuật, tin học, kinh tế, y khoa, chính trị, khoa học cũng như văn hoá. Do đó sự ưa thích được gọi là thích dùng tiếng Anh đã lan nhanh như cơn sóng lớn có ảnh hưởng đến ngôn ngữ mẹ đẻ của người Việt và dần dà ăn sâu đến văn hoá bản chất dân tộc Việt. Tuy nhiên cái gì cũng có hai mặt tích cực và tiêu cực. Việc sử dụng sai phạm, kém hiểu biết, thiếu chuyên nghiệp, cầu thả sẽ biến thành trò cười cho người ngoài và những người thông hiểu tiếng Anh. Mà trên đà toàn cầu hoá, trên thế giới đã có khoảng trên dưới 500 triệu người đang sử dụng tiếng Anh như là một quốc ngữ, và khoảng phân nửa dân số thế giới dùng Anh ngữ như là một ngôn ngữ thứ hai.

Còn một nguy cơ nữa chúng ta cần lưu ý là đừng để mất bản sắc dân tộc khi đắm chìm trong việc chạy theo lực thu hút của tiếng Anh. Đã đến lúc chúng ta phải nhìn lại và dừng lại sự say mê lạm dụng tiếng Anh trong đời sống hàng ngày. Đừng để một ngày nào đó nhìn lại một trang viết hay trong một câu nói của một học sinh chỉ còn lồm bồm hai ba chữ quốc ngữ, phần còn lại chỉ toàn là tiếng Anh. Lúc đó chúng ta sẽ đánh mất luôn cái hồn nước cuối cùng của dân tộc.

Trịnh Thanh Thủy

Tài Liệu tham khảo

- Thảm hoạ ca từ nhạc Việt
<http://www.laodong.com.vn/Tin-Tuc/Tham-hoa-ca-tu-nhac-Viet/15619>
- Chắp cánh cho ca khúc Việt bay xa
<http://www.cinet.gov.vn/ArticleDetail.aspx?rnd=10&newsid=53050&rid=140&zoneid=73&page=7>
- Ha Noi's this season absent the rain- video clip
<http://vqhn.wordpress.com/2010/10/02/ha-nois-this-season-absent-the-rain/>
- Đặc sản tiếng Việt
<http://us.24h.com.vn/cuoi-24h/anh-vui-dac-san-tieng-viet-9-c70a272414.html>